

woensdag

21.10.2015

20.00 Concertzaal

Nagesprek door

Steven De Belder

Verklärte Nacht

Anne Teresa De Keersmaecker / Rosas

CONCERTGEBOUW BRUGGE

Verklärte Nacht

Zwei Menschen gehn durch kahlen, kalten Hain;
der Mond läuft mit, sie schau'n hinein.
Der Mond läuft über hohe Eichen,
kein Wölkchen trübt das Himmelslicht,
in das die schwarzen Zacken reichen.
Die Stimme eines Weibes spricht:

Ich trag ein Kind, und nit von dir,
ich geh in Sünde neben dir.
Ich hab mich schwer an mir vergangen;
ich glaubte nicht mehr an ein Glück
und hatte doch ein schwer Verlangen
nach Lebensfrucht, nach Mutterglück
und Pflicht – da hab ich mich erfrecht,
da ließ ich schauernd mein Geschlecht
von einem fremden Mann umfangen
und hab mich noch dafür gesegnet.
Nun hat das Leben sich gerächt,
nun bin ich dir, o dir begegnet.

Sie geht mit ungelenkem Schritt,
sie schaut empor, der Mond läuft mit;
ihr dunkler Blick ertrinkt in Licht.
Die Stimme eines Mannes spricht:

Das Kind, das du empfangen hast,
sei deiner Seele keine Last,
o sieh, wie klar das Weltall schimmert!
Es ist ein Glanz um Alles her,
du treibst mit mir auf kaltem Meer,
doch eine eigne Wärme flimmert
von dir in mich, von mir in dich;
die wird das fremde Kind verklären,
du wirst es mir, von mir gebären,
du hast den Glanz in mich gebracht,
du hast mich selbst zum Kind gemacht.

Er faßt sie um die starken Hüften,
ihr Atem mischt sich in den Lüften,
zwei Menschen gehn durch hohe, helle Nacht.

— Richard Dehmel

Uitvoerders en programma

Anne Teresa De Keersmaeker:

choreografie

Samantha van Wissen, Boštjan Antončič,

Nordine Benchorf: dans

Luc Schaltin, Anne Teresa De

Keersmaeker: lichtontwerp

Rosas / Rudy Sabounghi: kostuums

Georges-Elie Octors, Alain Franco:

muzikale dramaturgie

Anne Van Aerschot: artistieke coördinatie

en planning

Joris Erven: technische directie

Joris De Bolle: techniek

productie: Rosas

coproductie: Ruhrtriennale & Les Théâtres de
la Ville de Luxembourg

Rosas wordt ondersteund door de Vlaamse
Gemeenschap

—

Arnold Schönberg (1874-1951)

Verklärte Nacht, opus 4 (1917)

opname (1973) van New York Philharmonic
onder leiding van Pierre Boulez

DANS

ROSAS

Na de voorstelling gaan de drie dansers in gesprek
met Steven De Belder in de Kamermuziekzaal.

Uw applaus krijgt kleur dankzij de bloemen van
Bloemblad.

Verklärte Nacht

Een man en een vrouw wandelen door een door de maan verlicht woud. De vrouw biecht aan haar geliefde op dat ze het kind draagt van een andere man van wie ze niet houdt. In een bijzonder genereus gebaar antwoordt de man dat hij dat kind als de vrucht van hun liefde zal erkennen. Vergezeld van het zwaar aangezette laatromantische strijkorkest van Arnold Schönberg (geschreven voor hij de revolutionair werd die de traditionele harmonie overboord gooide), is dit een zeer onwaarschijnlijke premisse voor een werk van choreografe Anne Teresa De Keersmaeker. Haar werk hint doorgaans hoogstens maar heel zijdelings (of helemaal niet) naar herkenbare verhalende elementen, en in haar grote passie voor muziek is ze de periode van de romantiek systematisch uit de weg gegaan.

Arnold Schönberg schreef *Verklärte Nacht* in 1899 voor een strijksxtet: twee violen, twee altviolen en twee cello's. Het was de eerste compositie die hij liet publiceren. Hij baseerde zich op het gelijknamige gedicht van Richard Dehmel, een zeer populair dichter in die tijd, dat verhaalt van een geëxalteerde, conventies doorbrekende liefde. Schönbergs compositie volgt nauwgezet de structuur van het gedicht en probeert de essentie van het gevoel in elke strofe om te zetten in een muzikale lijn, waarbij hij de harmonieën en variatie-structuur à la Brahms combineert met de quasi eindeloze sonoriteiten van Wagner. De scherpe tegenstelling tussen de wanhoop van de vrouw die haar nieuwe liefde meent te zullen verliezen door een ondoordachte beslissing uit het verleden, en de generositeit van de man voor wie enkel de liefde telt, vertaalt zich in ongewone ('verboden') combinaties van akkoorden en het uitstellen of ontwijken van de harmonische conclusie – Schönberg zocht er al de grenzen van het tonale systeem op, wat hem bij de

publicatie ervan op veel kritiek kwam te staan. Zelf benadrukte hij later dat de compositie zich concentreerde op het verklanken van emoties eerder dan van de handeling, want ook het feit dat hij instrumentale kamermuziek schreef met een narratief thema was in die tijd ongehoord. Achttien jaar later herschreef hij het stuk voor strijkorkest, waarin hij de tegenstellingen nog verder uitdiepte en de dramatische laag nog sterker werd. Al sinds 1908 hanteerde hij met de twaalftoonmuziek en het serialisme een volledig nieuw muzikaal paradigma, maar zijn eerste werk in de oude traditie is hij altijd hoog blijven schatten en verdedigen.

Waar Schönberg in de loop der jaren zijn jeugdwerk 'aandikte', volgt Anne Teresa De Keersmaeker met de choreografie van *Verklärte Nacht* de omgekeerde route. Ze creëerde het stuk voor het eerst in 1995, als deel van een programma in De Munt rond Schönberg, waarbinnen ook Klaus Michael Grüber een korte opera encenseerde. Een jaar later hernam ze het als deel van de voorstelling *Woud*, en tien jaar later werd het een deel van de *Bartók/Beethoven/Schönberg Repertory Evening*, die overigens vanaf vandaag ook op het repertoire van de Opera van Parijs staat. De oorspronkelijke versie ziet er wel heel erg anders uit: het was een groepsstuk voor veertien dansers in een indrukwekkend decor van hangende boomstammen en een podium vol bladeren, en gedanst op de oorspronkelijke kamerversie van de compositie. Door de uitsplitsing in verschillende koppels en trio's leidde De Keersmaeker de focus weg van het verhalende, naar het meer algemeen thema van man-vrouw verhoudingen dat een belangrijke leidraad in haar werk is, al werd dat na *Woud* minder zichtbaar doordat de dans opnieuw abstracter wordt in producties als *Drumming* en *Rain*.

Een kleine twintig jaar later maakt De Keersmaeker de omgekeerde beweging: ze kiest voor de somptueuzere orkestversie van Schönbergs stuk, maar reduceert het scènebeeld tot een kale ruimte in een hard licht. Ze houdt slechts twee dansers over (met een derde in een kleine bijrol in de proloog): daar waar de groepsversie het verhaal van de ontmoeting tussen twee mensen uiteenrafelde en abstraheerde, katapulteert de duetvorm de dans terug naar het hart van het romantische narratief. Een duet tussen een man en een vrouw valt sowieso moeilijk niet te lezen als een beeld van een liefdesrelatie, en het kader van Schönbergs dramatische muziek maakt dat uiteraard des te dwingender.

Maar zelfs binnen dat hyper-romantische gegeven blijft De Keersmaeker spelen met de spanning tussen theatraliteit en abstractie: voor het bewegingsmateriaal liet ze zich inspireren door Rodins beelden van omhelzende koppels en een geïllustreerd boek over hoe de man zijn barende vrouw kan bijstaan, maar evenzeer verwerkt ze er de typische geometrische spiralen in, een van de oervormen van haar dans maar evenzeer gespiegeld in de crescendo's en diminuendo's van Schönbergs muziek.

Al bij al is *Verklärte Nacht* een erg romantisch buitenbeentje in het gevarieerde oeuvre van Rosas, waarin het teatrale altijd aanwezig is maar zelden zo eenduidig, en dat in zijn wijldropige dialoog met de muziekgeschiedenis de romantiek consequent oversloeg – overigens beschouwt ze Schönbergs stuk eerder al als het afscheid van de romantiek dan als het hoogtepunt ervan. Maar hier gebeurt het voor haar op

een juiste manier: door zich te concentreren op het essentiële in de dans en het beeld, in contrast met het gewicht van de muziek. En het is ook gewoon schoon, om voor een keer toe te geven aan de ontroerende generositeit van dit verhaal. Het contrast en het spel tussen het mannelijke en het vrouwelijke is een van de rode draden doorheen haar oeuvre, maar doorgaans zelf als één pool in de dynamische tegenstelling tussen het expressieve, theatrale, dansante en de abstracte vormen en structuren die haar choreografie kenmerken. 'Opposites attract', aldus de choreografe: ze beschouwt zichzelf als een essentieel romantisch persoon, die zich enkel kan uiten door op zoek te gaan naar de afgelijnde vorm.

De uitzonderlijke nadruk op het narratieve kan echter ook gezien worden als een voorafschaduw van de

meest recente ontwikkeling in haar meer dan 30-jarige oeuvre: het afstemmen van dans op tekst. In *Verklärte Nacht* is Schönbergs minutieuze muzikale vertaling van Dehmels gedicht nog de tolk tussen tekst en dans, maar in *Golden Hours* en *Die Weise von Liebe und Tod des Cornets Christoph Rilke*, haar laatste twee creaties, wordt de tekst zelf, eerder dan de muziek, de motor van het bewegingsmateriaal. Eens te meer blijkt hoe dat uitdijend oeuvre zich altijd opnieuw weer verdicht ...

Steven De Belder

'Verklärte Nacht is een erg romantisch buitenbeentje in het gevarieerde oeuvre van Rosas.'

'Het gaat over het zoeken naar de juiste verhouding tussen het vormelijke en het concreet expressieve. Narrativiteit is voor mij geen taboe.

Zelf zie ik *Verklärte Nacht* als een van de stadia in een persoonlijk onderzoek naar *duet writing*. Een duet is van nature narratief omdat het een relatie suggereert, niet alleen tussen twee lichamen, maar ook tussen twee mensen. Dat geldt bij uitstek voor *Verklärte Nacht*, waarin twee individuen elkaar door wederzijds begrip en vertrouwen naar een hoger plan tillen. Romantisch misschien, maar ook groots en ontroerend. Een ode aan de lichamelijke liefde.'

— Anne Teresa De Keersmaeker

Biografie

Anne Teresa De Keersmaeker (BE) maakte haar eerste choreografie *Asch* in 1980, na haar studie dans aan Mudra in Brussel en de Tisch School of the Arts in New York. Twee jaar later ging *Fase, Four Movements to the Music of Steve Reich* in première. In 1983 richtte De Keersmaeker in Brussel het dansgezelschap Rosas op, tijdens de creatie van de voorstelling *Rosas danst Rosas*. Sindsdien berust haar choreografisch werk op een nauwgezette verkenning van de band tussen dans en muziek. Met Rosas creëerde ze een omvangrijk oeuvre dat gebruikmaakt van muzikale structuren en partituren uit verschillende tijdperken, van oude muziek tot hedendaagse composities en popmuziek. Haar choreografische praktijk ontleent ook vormelijke principes aan de geometrie, wiskundige schema's, de natuur en sociale structuren, resulterend in een unieke kijk op de beweging van het lichaam in tijd en ruimte. In 1995 richtte De Keersmaeker in Brussel de school P.A.R.T.S. (Performing Arts Research and Training Studios) op, in samenwerking met De Munt.

Samantha van Wissen (NL) werd geboren in 1970 in het Nederlandse Roermond. Na haar opleiding aan de Rotterdamse Dansacademie werkte ze bij Rosas mee aan verschillende creaties waaronder *Erts* (1992), *Mozart/ Concert Arias – un moto di gioia* (1992), *Amor constante, más allá de la muerte* (1994), *Verklärte Nacht* (1995), *Woud* (1996) en meer recent *Work/Travail/Arbeid* (2015). Ze danste ook in de voorstellingen en films *Achterland* (1994) en *Rosas danst Rosas* (1997) en in de hernemingen van *Mikrokosmos*, *Achterland*, *Rosas danst Rosas* en *Rain*. Sinds 1997 maakt ze deel uit van ZOO/THOMAS HAUERT.

Ze speelde in de jeugdtheaterstukken *Drie Zusters* en *Droesem* in een regie van Inne Goris (ZEVEN). Samantha geeft workshops aan P.A.R.T.S. en andere opleidingen.

Boštjan Antončič (SI) werd geboren te Slovenië in 1980. Hij werd opgeleid aan de Salzburg Experimental Academy of Dance, nam deel aan diverse internationale workshops en gaf les aan verschillende scholen. Boštjan danste in stukken van Susan Quinn (*rush.tide.in*, *Pigeon ...*) en Mia Lawrence (*In the belly of the cow* en *Dig Deep*). Hij toerde door Europa met het internationale project *Hotel Europa*. In 2005 slaagde Boštjan voor de audities bij Rosas waar hij vervolgens meedanst in *D'un soir un jour* (2006), *Bartók, Beethoven, Schönberg – Repertory Evening* (2006), *Steve Reich Evening* (2007), *Zeitung* (2008), *The Song* (2009), *En Attendant* (2010), *Cesena* (2011), de herneming van *Drumming* (2012), *Vortex Temporum* (2013) en *Work/Travail/Arbeid* (2015).

Nordine Benchorf (FR) is al 25 jaar professioneel danser. De Fransman kreeg zijn dansopleiding aan de Studio de danse contemporaine van Marie Do Haas en het Centre national de danse contemporaine d'Angers. Hij danste in producties van gereputeerde dansgezelschappen als Rosas, Needcompany en Ultima Vez en werkte daarnaast ook mee aan videoprojecten van onder meer Peter Greenaway, Anne Teresa De Keersmaeker en Wim Vandekeybus. Benchorf heeft bovendien een ruime ervaring als docent moderne dans binnen onder meer Ultima Vez, Rosas, Needcompany en aan het Institut del Teatra in Barcelona, het Centre de Développement Chorégraphique in Toulouse en de Hogeschool voor Dans in Antwerpen.

In de kijker

Anne Teresa De Keersmaeker © Anne Van Aerschot

vr 29 & za 30.04.16 / 20.00 / MaZ

Die Weise von Liebe und Tod des Cornets Christoph Rilke / Anne Teresa De Keersmaeker / Rosas

Rainer Marie Rilke schreef met zijn *Cornet* een tekst die tussenruimtes opent tussen proza en poëzie, lied en vertelling, man en vrouw, liefde en dood. Anne Teresa De Keersmaeker benadert Rilkes poëtisch proza als partituur en onderzoekt de grijswaarden tussen ademen, spreken en zingen, tussen het mannelijke en het vrouwelijke, het lyrische en prozaïsche.

Bolero Variations © Rosa Frank

vr 10.06.16 / 20.00 / Concertzaal

Boléro Variations / Raimund Hoghe

De voorstellingen van Raimund Hoghe situeren zich tussen ritueel, theater en performance. In deze voorstelling toont hij ons het democratische karakter van Ravels *Boléro*, waarin ook zijn eigen vervormde lichaam een plek kan innemen. Samen met vijf performers danst hij op een reeks uiteenlopende bolero-uitvoeringen.

02 — 13.12.2015
DECEMBER
DANCE
15

Curated by
JAN FABRE

WWW.DECEMBERDANCE.BE

DD ¹⁵
#DECEMBERDANCE

BESTEL UW TICKETS NU OP

WWW.CONCERTGEBOUW.BE
+32 70 22 33 02 / IN&UIT
BRUGGE

Praat na de voorstelling gezellig na in het Concertgebouwcafé of vertel ons wat u ervan vond op Facebook of Twitter (@concertgebouwbr).

Gezellig tafelen voor of na een voorstelling met een verrassing op vertoon van het concertticket. www.concertgebouw.be/servies.

BRU
GGE

DeMorgen.

Knack

Klara

FOCUS | WTV